

Psychological Resourcefulness as a Predictor of the Personality's Ethical Attitudes

Психологічна ресурсність як предиктор етичних поглядів особистості

Olena Shtepa

Ph. D. in Psychology,
Assistant Professor

Олена Штепа

кандидат психологічних
наук, доцент

E-mail: *Olena.Shtepa@lnu.edu.ua*

orcid.org/0000-0002-5396-3279

Researcher ID: S-9557-2018

*Ivan Franko National
University of Lviv, Ukraine
1, Universytetska street, Lviv,
79000*

*Львівський національний
університет імені Івана
Франка, Україна
вул. Університетська, 1,
м. Львів, 79000*

*Original manuscript received May 28, 2018
Revised manuscript accepted October 29, 2018*

ABSTRACT

The psychological resources of the individual are indicated by the factor which determines the nature of the human decision of life situations, the content of which is a moral and ethical problem. In order to find out the nature of determining interpretation of the situation of interpersonal relationships with the human's psychological resources, the modeling experiment is used. In particular, the participants in the study – 120 people in age between 17–56 years old – were invited to get acquainted with the description of the problematic situation of interpersonal relationships and to rangrate the characters of this story according to ethical considerations. Significance is the person's ability to update his own resources, that is, to reveal the openness of experience, to be impartial, and to show creativity and to be realized in profession, as it determines the prolongation of its ability to help others. It is possible to distinguish

people with different types of revealing ethical views by features of psychological resourcefulness, namely: a) persons who, for the sake of success, do not reveal their own ethical point of view on life situation, b) persons, who outline their own ethical view through identification with the most influential person in this situation, c) persons, who define their own ethical view on the life situation through finding a harmony in their relationship. Actualization of psychological resourcefulness allows an individual to formulate exactly an ethical view on the situation of interpersonal relationships.

Key words: *psychological resources, psychological resourcefulness of personality, interpretation of the situation, type of ethical attitudes disclosure, modeling experiment.*

Вступ

Проблема реалізованого дослідження стосується особливостей світогляду сучасної особистості. Зокрема, нашу увагу привернули особистісні дескриптори інтерпретації модерною людиною культури індивідуалізму подій міжособистісних взаємин. На думку культурологині Малгожати Яцино, у сучасному світі, що розгортається у культурі індивідуалізму, характеристиками модальної особистості є нарцисизм, визнання успішності як критерію самостворення, страх втрати Его, споживацьке ставлення до інших (Яцино, 2007). Прикметно, що людина культури індивідуалізму сприймає можливість тлумачення життєвого досвіду як аналог свободи вибору і власної гідності й незалежності (Яцино, 2007). Тому сучасна особистість прагне реалізувати вибір як вияв авторського ставлення до життя, сприймаючи здійснення вибору як ціль. У міркуваннях екзистенційного філософа Поля Рікьора стремління особи до цілепокладання як успішної реалізації однієї з заданих можливостей зумовлено її прагненням самоповаги. Водночас рефлексія нею ставлення до Іншого дає змогу вийти за межі заданого моралю та проінтерпретувати ситуацію взаємин нетипово, етично. Етичне тлумачення подій міжособистісної взаємодії стає можливим за турботливого ставлення до Іншого, яке врегульовується ресурсом доброти і самооцінкою людини (Рікьор, 1990). Відтак, контро-

версійність моралі й етики, самоповаги і самооцінки визначає проблему справжності особи, яка чинить вибір, а розв'язання цієї проблеми міститься у царині ресурсів особистості.

С. Калашніковою запропоновано узагальнене означення особистісних ресурсів, у якому їх представлено як систему здатностей особи до усунення суперечностей із життєвим середовищем, долання несприятливих життєвих обставин шляхом трансформування ціннісно-смыслового виміру особистості, який зумовлює її спрямованість і основу для самореалізації (Калашнікова, 2011). У концепції когеренції дослідника напряму психології здоров'я Арона Антоновські знання людиною власних ресурсів та умінь їх використовувати зумовлює надання нею позитивної оцінки можливості розв'язання будь-якої проблемної життєвої ситуації (Антоновські, 1990). Відтак, психологічні ресурси особистості доцільно припустити чинником, що зумовлює характер розв'язання людиною життєвих ситуацій, змістом яких є морально-етична проблема.

Мета статті – з'ясувати характер зумовленості інтерпретації людиною ситуації міжособистісних взаємин її власними психологічними ресурсами. *Теоретична гіпотеза дослідження* полягала у припущенні, що особливості психологічної ресурсності зумовлюють характер інтерпретації людиною морально-етичного контексту взаємин.

Завдання статті

З'ясувати рівень і особливості психологічної ресурсності осіб, які вважають за етичні дії різних персонажів ситуації міжособистісних взаємин, установити зміни психологічної ресурсності досліджуваних унаслідок моделювального експерименту, обґрунтувати психологічну ресурсність як предиктор визначеного етичного погляду людини на складну життєву ситуацію.

Ми характеризуємо психологічні ресурси як опори інтерпретації людиною осягнення, отриманого нею у її ек-

зистенціальному досвіді, й необхідні для переведення потенцій власної сутності в особистісну форму та реалізації можливості здійснитися відносно істини (Штепа, 20186). Вважаємо, що психологічні ресурси іманентні особистості. Тому більш значущим є те, на скільки особа вміє оперувати власними ресурсами. Здатність людини оперувати власними ресурсами, тобто їх знання, вміння оновлювати і вміщувати, ми вважаємо за актуалізованість психологічних ресурсів і критерій психологічної ресурсності особистості.

Методи та методики дослідження

Із метою емпіричної перевірки висунутого припущення було проведено дослідження, у якому взяли участь 120 осіб (із них 60% жінки і 40% чоловіки) віком 17–56 років (студенти історичного, філософського, хімічного факультетів I, III, V курсу денної форми навчання, а також слухачі Інституту післядипломної та доуніверситетської підготовки спеціальності «Психологія»). Для діагностики психологічної ресурсності застосовано авторський опитувальник (Штепа, 2018а), а з метою моделювання ситуації морально-етичного вибору – ситуаційне завдання «Які у вас моральні принципи?», розроблене науковцями Австралійського товариства психологів із метою вивчення морально-етичних цінностей людей у різних сферах життя (Василевська, 2012). У нашому дослідженні ми характеризуємо саме етичні погляди досліджуваних, оскільки їм запропоновано означити власне ставлення до дій персонажів у певній життєвій ситуації, а не вказати, як би вони самі діяли у схарактеризованих обставинах, і не вказати, як вони насправді поводитися у подібній ситуації, якщо вона була у їхньому житті. Тому в цьому дослідженні йдеться про етичні погляди, а не вибір чи переконання.

Емпіричну гіпотезу було сформульовано так: особи з різним рівнем психологічної ресурсності вважатимуть етичними дії різних персонажів ситуації. Хід експеримен-

ту був таким (Штепа, 2018б): за тиждень до експерименту досліджувані відповідали на запитання опитувальника психологічної ресурсності, а власне під час моделювання ситуації морально-етичного ставлення отримували для опрацювання такий опис ситуації та інструкцію до дій: «*Інструкція*: прочитайте наведену історію та розташуйте персонажів цієї історії відповідно до ваших етичних міркувань: почніть із того, чий вчинок ви найбільше підтримуєте, а інших персонажів розташуйте у низхідному порядку». *Ситуація*: «Шериф м. Ноттінгем захоплює у полон Робіна Гуда та його помічника Джона. Він кидає їх до в'язниці у великій вежі, замкнувши міцно на два замки. Красуня Мері впрошує шерифа відпустити їх на знак її кохання до Робіна Гуда. Шериф погоджується, але за умови, що Мері проведе з ним ніч. Вона приймає цю умову. Вранці обох приятелів звільняють. Робін розпитує Мері, як вона досягла того, щоб їх звільнили. Та розповідає правду і з подивом чує від Робіна Гуда у відповідь образи і звинувачення у невірності. Він заявляє їй, що більше ніколи не бажає її бачити. Почувши це, Джон заступається за Мері, пропонує їй поїхати з ним та обіцяє відтепер присвятити їй усе своє життя. Вона погоджується, і вони йдуть разом». Після розв'язання ситуації досліджувані одразу відповідали на запитання опитувальника психологічної ресурсності. Четверо чоловіків 17–18 років, які характеризувались низьким рівнем психологічної ресурсності, не виконали ситуаційного завдання, пояснивши це тим, що вони не знають, як його слід зробити.

Результати та дискусії

За результатами дослідження встановлено, що до моделювального експерименту особи з високим і низьким рівнем психологічної ресурсності різнились між собою за усіма показниками ресурсності (t-критерій Стьюдента, $p < 0,05$), окрім ресурсу впевненості у собі (рис. 1).

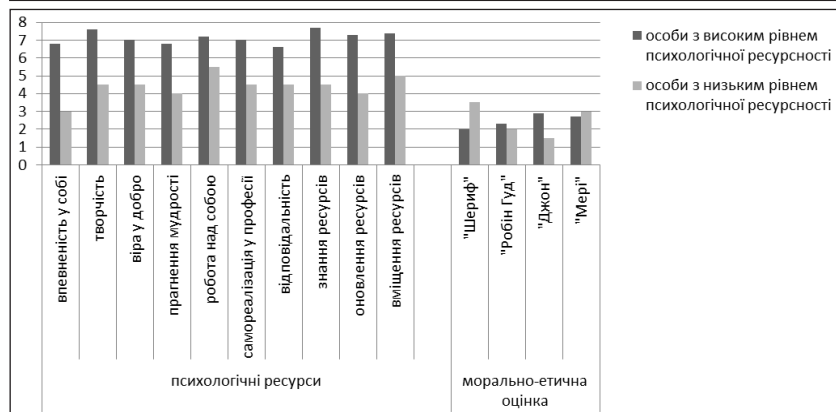

Рис. 1. Профіль психологічної ресурсності досліджуваних до моделювального експерименту

Особа з високим рівнем психологічної ресурсності характеризувались вищим рівнем за показниками актуалізованості ресурсів – знання ресурсів, уміння їх оновлювати і вміщувати.

Було вирішено за доцільне детальніше проаналізувати психологічні ресурси осіб, які не виконали завдання моделювального експерименту (рис. 2).

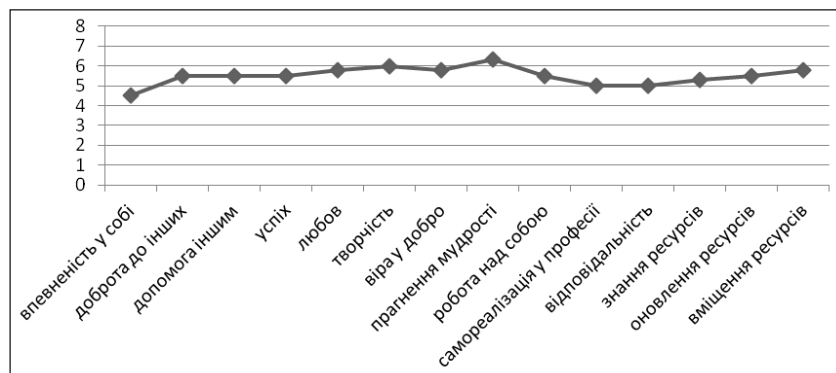
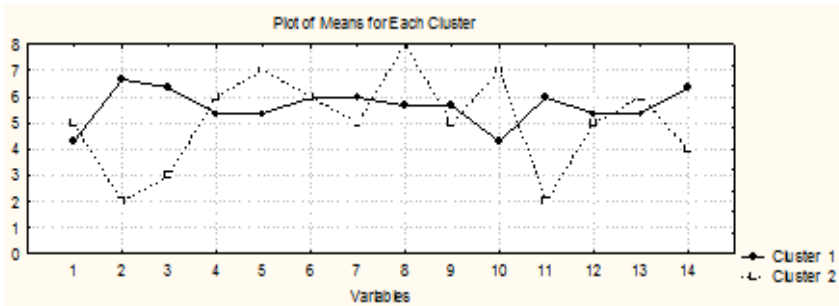

Рис. 2. Профіль психологічної ресурсності досліджуваних, які не виконали завдання моделювального експерименту

Порівняльний аналіз за t-критерієм Стьюдента ($p < 0,05$) показав, що особи, які не виконали завдання моделювального експерименту, характеризуються вищим рівнем загальної психологічної ресурсності, порівняно з досліджуваними з низьким рівнем психологічної ресурсності. Кластерний аналіз розкрив, що серед осіб, які не виконали завдання моделювального експерименту, є два типи: «кластер 1» – особи, яким властивий низький рівень сформованості ресурсів упевненості в собі й самореалізації у професії, «кластер 2» – особи, яким властивий низький рівень сформованості ресурсів допомоги іншим і відповідальності (рис. 3).

1 – упевненість у собі; 2 – доброта до людей; 3 – допомога іншим; 4 – успіх; 5 – любов; 6 – творчість; 7 – віра у добро; 8 – прагнення до мудрості; 9 – робота над собою; 10 – самореалізація у професії; 11 – відповідальність; 12 – знання власних ресурсів; 13 – уміння оновлювати власні ресурси; 14 – уміння використовувати власні ресурси

Рис. 3. Профіль психологічної ресурсності досліджуваних, які не виконали завдання моделювального експерименту

Кореляційний аналіз виявив у групі осіб, які не виконали завдання моделювального експерименту, наявність оберненого зв'язку між ресурсами успіху і роботи над собою ($r = -0,87$; $p < 0,01$), ресурсами віри у добро й упевненості в собі ($r = -0,90$; $p < 0,05$), умінням оновлювати власні ресурси і загальним рівнем психологічної ре-

сурсності ($r = -0,96$; $p < 0,05$); а також наявність прямого зв'язку між ресурсами допомоги іншим і відповідальності ($r = 0,97$; $p < 0,05$), ресурсами прагнення мудрості й любові ($r = 0,97$; $p < 0,05$). За результатами ієрархічного багатofакторного аналізу (метод Secondary & Primary (Unique), факторна вага $> 0,7$) встановлено, що у структурі психологічної ресурсності осіб, які не виконали завдання моделювального експерименту, чинниками ресурсів упевненості в собі (0,74) і самореалізації у професії (0,77) є, по-перше, ресурси допомоги іншим (0,88), успіху (-0,92), роботи над собою (0,93), відповідальність (0,76); по-друге, ресурси доброти (0,75), любові (-0,70), прагнення мудрості (-0,79); по-третє, ресурс віри у добро (-0,71). На основі отриманих даних можна зробити висновок, що чоловіки 17–18 років, які не виконали завдання моделювального експерименту, характеризуються прагненням самоствердитись над іншими шляхом професійних досягнень, їм властива конкурентна модель світу, основою якої є самовідчуження. Водночас одним із них бракує відповідальності, в інших спостерігається дисбаланс між прагненням мудрості й роботою над собою. Відтак, не формулюють власних етичних поглядів щодо нетипової життєвої ситуації молоді люди, які допускають уникнення етичного розв'язку за спосіб кар'єрного самопросування.

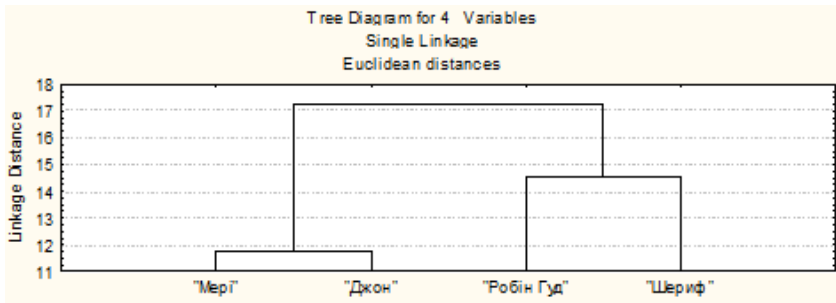
За даними Test of Normality (табл. 1) математично обґрунтовано можливість використання результатів ранжирування досліджуваними відповідями на ситуаційне завдання у якості стандартизованих даних.

Результати Test of Normality показали, що за критеріями Колмогорова – Смірнова $p > 0,01$, Лілліфорс $p < 0,01$, Шапіро – Вілкса показник W -tests є у межах 0,82–0,87. Відповідно, результати ранжирування досліджуваними персонажів ситуаційного завдання моделювального експерименту є прийнятними для залучення до подальшого математично-статистичного аналізу.

Таблиця 1. Результати Tests of Normality для ситуаційного завдання

Етична оцінка певної позиції в експериментальній ситуації	N	max D	K-S, p	Lilliefors, p	W	p
«Шериф»	86	0,185067	p < 0,01	p < 0,01	0,851537	0,000000
«Робін Гуд»	86	0,226228	p < 0,01	p < 0,01	0,822287	0,000000
«Джон»	86	0,203153	p < 0,01	p < 0,01	0,851808	0,000000
«Мері»	86	0,197356	p < 0,01	p < 0,01	0,872718	0,000000

За результатами кластерного аналізу з'ясовано, що у ситуації дослідження етична інтерпретація досліджуваними життєвої ситуації характеризується двома типами (рис. 4).

Рис. 4. Результати кластерного аналізу інтерпретації досліджуваними етичної позиції

За одним типом етичної інтерпретації схожими є позиції «Мері» та «Джон», а за другим – «Робін Гуд» і «Шериф». Далі за допомогою кластерного аналізу методом k-середніх було уточнено, який тип етичної інтерпретації є в осіб із різним рівнем психологічної ресурсності (рис. 5). Зокрема встановлено, що особи з високим рівнем психологічної ресурсності схильні інтерпретувати як етичніші позиції «Джона» і «Мері», натомість досліджувані з низьким

рівнем психологічної ресурсності інтерпретують за етичніші позиції «Шерифа» і «Мері».

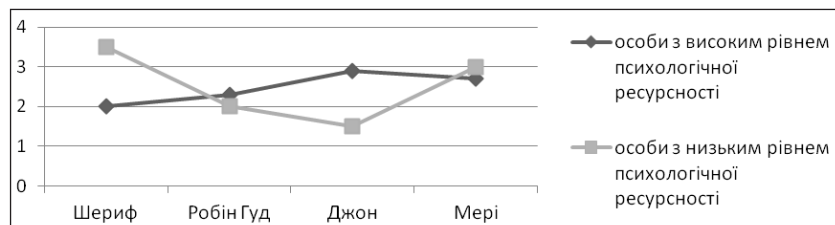

Рис. 5. Результати кластерного аналізу етичної інтерпретації досліджуваними з різним рівнем психологічної ресурсності (метод k-середніх)

Результати регресійного аналізу ($p < 0,05$) показали, що математична модель ситуації морально-етичної інтерпретації, зумовленої рівнем психологічної ресурсності, містить позиції «Шериф» і «Джон», а позиції «Робін Гуд» і «Мері» є незначущими. Можемо пояснити це тим, що Робіна Гуда було охарактеризовано досліджуваними як такого, що зазнав неспіху в усіх життєвих сферах; а жінки з різним рівнем психологічної ресурсності вважали Мері схильною до самозречення.

За наслідками моделювального експерименту з'ясовано, що у запропонованому завданні особи з високим рівнем психологічної ресурсності здійснили інтерпретацію ситуації, вказавши найетичнішим вчинок Джона. Зазначена ними низхідна послідовність «Джон – Мері – Робін – Шериф» тлумачиться авторами завдання, як цінування доброти і життя згідно з власними цінностями, у взаєминах шукають надійності, хоча і схильні бачити інших у кращому світлі. Особи з низьким рівнем психологічної ресурсності вказали таку послідовність: «Шериф – Мері – Робін – Джон», що характеризує досліджуваних, як завжди незадоволених тим, що вони мають; чесність і прямота їх вищі моральні принципи, водночас їм не подобається, коли їм суперечать; у взаєминах схильні до ролі судді.

Відтак, виразність етичної інтерпретації, зумовленої рівнем психологічної ресурсності особистості, закріплено у позиціях «Шериф» і «Джон». Це підтверджено результатами регресійного і кластерного аналізу щодо типів етичної інтерпретації, а також збігом інтерпретації осіб із різним рівнем психологічної ресурсності щодо позиції «Мері». За даними порівняльного аналізу (t-критерій Стьюдента, $p < 0,01$) особи, які вказали «Джона» як найетичнішу персону запропонованої ситуації, характеризуються вищим рівнем ресурсів допомоги іншим, творчості, самореалізації у професії, а також знанням власних ресурсів і умінням їх оновлювати і вмещувати, порівняно з особами, які найетичнішим визнали «Шерифа» (рис. 6).

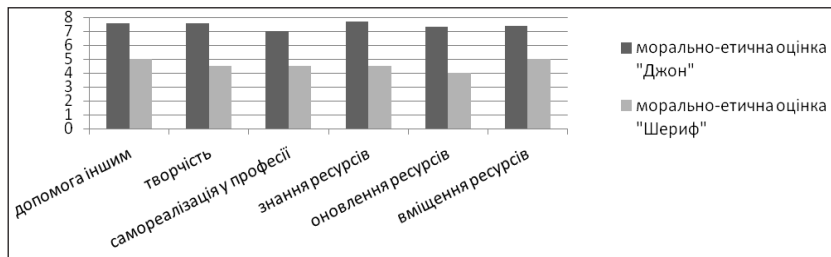

Рис. 6. Відмінності у психологічних ресурсах осіб, які дотримуються різних етичних поглядів (за даними t-test, $p < 0,01$)

Методом регресійного аналізу ($p < 0,05$) встановлено, що головною ресурсною компонентою визнання позиції «Шериф» як найетичнішої є відсутність у досліджуваних уміння вмещувати власні ресурси; а головною ресурсною компонентою визнання як найетичнішої позиції «Джон» – наявність у досліджуваних уміння вмещувати власні ресурси, тобто здатності самостійно долати складні життєві ситуації, а також допомагати у цьому іншим; уміння створювати – професійні й творчі ідеї, гармонію у взаєминах, а також уміння реалізовувати власні життєві, творчі та професійні плани покладаючись на себе, тобто за рахунок

власного людського капіталу. За допомогою кореляційного аналізу встановлено, що визначення позиції «Шериф» як найетичнішої обернено пов'язано з ресурсами «знання власних ресурсів» ($r = -0,36$) і «уміння вміщувати власні ресурси» ($r = -0,37$) ($p < 0,001$), водночас визначення позиції «Джон» як найетичнішої прямо пов'язано з цими самими ресурсами (відповідно $r = 0,30$, $r = 0,24$ ($p < 0,01$)).

Порівняльний аналіз показав, що після моделювально-го експерименту між особами з високим і низьким рівнем психологічної ресурсності наявна різниця на статистично значущому рівні (t -критерій Стьюдента, $p < 0,01$) за усіма шкалами психологічної ресурсності. Порівняно з даними до експерименту, в осіб із високим рівнем психологічної ресурсності зріс рівень упевненості в собі ($M1 = 5,0$; $M2 = 6,6$; $p < 0,01$), водночас у профілі осіб із низьким рівнем психологічної ресурсності не відбулось змін на статистично значущому рівні ($p < 0,05$).

Із метою обґрунтування психологічної ресурсності як предиктора етичних поглядів особистості було застосовано багатофакторний аналіз і загальне дискримінантне аналітичне моделювання. За результатами експлораторного факторного аналізу (факторна вага $> 0,7$) встановлено шестифакторну структуру психологічної ресурсності, що загалом пояснює 73,9% дисперсії. Доцільно схарактеризувати вміст перших трьох факторів, що у сукупності визначають 53,7% дисперсії. До першого фактора, що пояснює 31,6% дисперсії, входять психологічні ресурси доброти до людей (0,67), допомоги іншим (0,78), віри у добро (0,78). До другого фактора, що пояснює 12,3% дисперсії, входять шкали етичності позиції «Робін Гуд» (-0,87), «Джон» (0,70), «Мері» (0,83). До третього фактора, що пояснює 9,8% дисперсії, входять психологічні ресурси, які характеризують уміння особи оперувати власними ресурсами, а саме: знання власних ресурсів (0,78), уміння оновлювати власні ресурси (0,86), уміння вміщувати власні ресурси

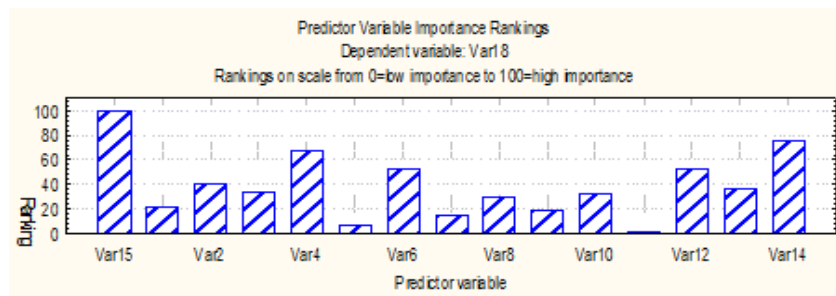
(0,89). Водночас ієрархічний багатофакторний аналіз показав, що тип етичних поглядів особи є чинником її психологічних ресурсів. Зокрема встановлено, що чинниками ресурсів допомоги іншим, творчості, самореалізації у професії, а також загального рівня психологічної ресурсності є, по-перше, шкали етичності позиції «Робін Гуд» (0,84), «Джон» (-0,67), «Мері» (-0,80); по-друге, шкали уміння оперувати власними ресурсами – знання власних ресурсів (0,67), уміння оновлювати власні ресурси (0,79), уміння вміщувати власні ресурси (0,80); по-третє, ресурси любові (0,79) і відповідальності (0,79); по-четверте, ресурс успіху (0,72).

За допомогою загального дискримінантного аналізу (GDA) встановлено, що головна відмінність осіб, які вважають найетичнішою позицію «Джон», полягає у рівні ресурсу допомоги іншим. Реструктурувальний прийом параметризації у межах GDA показав, що надання позиції «Джон» 4-го рангу, тобто означення позиції «Джон» як найетичнішої, є ресурс допомоги іншим. За факторною структурою коефіцієнтів встановлено, що особи, які вважають найетичнішою позицію «Джон», характеризуються високим рівнем сформованості уміння вміщувати власні ресурси і низьким рівнем сформованості ресурсу роботи над собою.

На статистично значущому рівні не встановлено ресурсних відмінностей осіб, які вважають найетичнішою позицію «Шериф». За факторною структурою коефіцієнтів встановлено, що такі особи характеризуються несформованістю уміння вміщувати власні ресурси. Реструктурувальний прийом параметризації у межах GDA показав, що надання позиції «Шериф» 3-го рангу, тобто означення цієї позиції як найетичнішої, є ресурс любові. Оскільки ресурс любові сформований у цих осіб на середньому рівні ($M = 3,87$), то це означає, що їм не властиво сприяти саморозвитку близької людини, підтримувати її у складних

ситуаціях і співрадіти її успіхам, а також вони схильні заздрити іншим. Відтак, їх означення позиції «Шериф» як найетичнішої, швидше пов'язано не з визнанням дій цього персонажа ситуаційно прийнятними, а з їх бажанням мати впливовість і характер активності, як у цієї дійової особи.

За даними Predictor Variable Importance Rankings можна стверджувати, що психологічна ресурсність є предиктором виключно для позиції «Джон» (рис. 7).

15 – загальний рівень психологічної ресурсності; 1 – упевненість у собі; 2 – доброта до людей; 3 – допомога іншим; 4 – успіх; 5 – любов; 6 – творчість; 7 – віра у добро; 8 – прагнення до мудрості; 9 – робота над собою; 10 – самореалізація у професії; 11 – відповідальність; 12 – знання власних ресурсів; 13 – уміння оновлювати власні ресурси; 14 – уміння використовувати власні ресурси; 18 – позиція «Джон»

Рис. 7. Профіль психологічної ресурсності досліджуваних, які вважають позицію «Джон» найетичнішою у запропонованому ситуаційному завданні

Можна прокоментувати, що психологічна ресурсність визначає вибір людиною позиції «Джон» як найетичнішої через високий рівень знання власних ресурсів та уміння їх уміщувати, а також завдяки сформованості ресурсів успіху і творчості. Водночас рівень ресурсів любові та відповідальності, вочевидь, є низьким. На наш погляд, останнє зумовлено характером інструкції до дій для досліджуваних, яка передбачала, що вони не мають діяти, а лише сформувати

власний погляд на проблемну ситуацію міжособистісних взаємин.

Аналіз результатів моделювального експерименту надає підстави припустити можливість психологічної характеристики осіб із різним типом виявлення етичних поглядів, а саме: а) осіб, які, прагнучи успіху, не розкривають етичного погляду на життєву ситуацію; б) осіб, які окреслюють етичний погляд через ідентифікацію з найвпливовішою особою у цій ситуації; в) осіб, які визначають власний етичний погляд на життєву ситуацію шляхом знаходження гармонії у взаєминах. Актуалізування психологічної ресурсності дає змогу особистості сформулювати саме етичний погляд на ситуацію міжособистісних взаємин.

Висновки

Результати дослідження показали, що високий рівень сформованості ресурсу допомоги іншим і уміння вміщувати власні ресурси є предикторами такого етичного погляду особистості, за якого вона інтерпретує дії інших, як спрямовані на доброту і підтримку. Для готовності людини сформулювати власний етичний погляд на життєву ситуацію значущим є її знання власних ресурсів і уміння їх уміщувати. Значущим є уміння особи оновлювати власні ресурси, тобто виявляти відкритість досвіду, бути неупередженою, а також виявляти творчість і реалізовуватися у професії, оскільки це зумовлює тривалість її здатності допомагати іншим. Важливою є синхронність актуалізації ресурсів допомоги іншим, прагнення мудрості, роботи над собою, що зумовлює змістовність саморозвитку особи, яка здійснює етичну інтерпретацію життєвої ситуації. У людей, які спромоглися на формулювання власного етичного погляду на життєву ситуацію, підвищується рівень ресурсу впевненості у собі, що свідчить про їх готовність адекватно сприймати причини неуспіхів та уміння коригувати власну поведінку, а також здатність довіряти собі.

Література

- Василевская Н. Какие у вас моральные принципы? *Psychologies*. 2012, июль. № 75. С. 84–88.
- Калашникова С.А. Личностные ресурсы и психологическое здоровье человека: соотношение содержания понятий. *Гуманитарный вектор*. 2011. № 2 (26). С. 185–189.
- Штепа О.С. (а) Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики. *Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* / За наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 39. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. С. 380–399.
- Штепа О.С. (б) Етичні погляди осіб з різним рівнем психологічної ресурсності. *Актуальні проблеми особистості та міжособистісних взаємин : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (Кам'янець-Подільський, 23 квітня 2018 р.)* / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. С. 66–69.
- Antonovsky, A. (1990). Personality and health: Testing the sense of coherence model. In H.S. Friedman (Ed.), *Wiley series on health psychology behavioral medicine. Personality and disease*, 155–177. Oxford, England : John Wiley & Sons. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id>.
- Ясuno, М. (2007). *Kultura indywidualizmu*. Wydawnictwo naukowe PWN SA. Retrieved from <https://libra.ibuk.pl/book/299>.
- Ricoeur, P. (1990). *Soi-m me comme un autre*. ditions du Seuil, 8, 225, 230. Retrieved from http://palimpsestes.fr/textes_philo/ricoeur/ricoeur-soi-meme.pdf.

References

- Vasilevskaya, N. (2012). Какie u vas moralnye principy? [What are your moral principles?] *Psychologies*, 75, 84–88 [in Russian].
- Kalashnikova, S.A. (2011). Lichnostnye resursy i psihologicheskoe zdorove cheloveka: sootnoshenie soderzhaniya ponjatij [Personality resources and psychological health of a person: the ratio of the content of concepts]. *Humanitarian vector*, 2 (26), 185–189 [in Russian].
- Shtepa, O.S. (2018a). Opytuvalnyk psykhologichnoi resursnosti osobystosti: rezyltaty rozrobky i aprobatsii avtorskoj metodyky [The questionnaire of a personality's psychological resourcefulness: the result of development and approbation of the author's method]. *Problems of Modern Psychology*. Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G.S. Kostyuk Institute

- pf Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Issue 39. Kamianets-Podilskyi : Aksioma [in Ukrainian].
- Shtepa, O.S. (2018b). Etychni pohliady osib z riznym rivnem psykhologichnoi resursnosti [Ethical views of people with different levels of psychological resourcefulness]. *Actual problems of personality and interpersonal relationships* : Materials of the Xth International Scientific and Practical Conference (Kamianets-Podilskyi, April 23, 2018). Kamianets-Podilskyi : Aksioma [in Ukrainian].
- Antonovsky, A. (1990). Personality and health: Testing the sense of coherence model. In H.S. Friedman (Ed.), *Wiley series on health psychology behavioral medicine. Personality and disease*, 155–177. Oxford, England : John Wiley & Sons. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id.>
- Яцyno, М. (2007). *Kultura indyvidualizmu*. Wydawnictwo naukowe PWN SA. Retrieved from <https://libra.ibuk.pl/book/299>.
- Ricoeur, P. (1990). *Soi-m me comme un autre*. ditions du Seuil, 8, 225, 230. Retrieved from http://palimpsestes.fr/textes_philo/ricoeur/ricoeur-soi-meme.pdf.

АНОТАЦІЯ

Сформульовано проблему зумовленості характеру поглядів людини на дії інших її психологічною ресурсністю, тобто здатністю актуалізувати власні психологічні ресурси. Теоретично простежено вплив культури індивідуалізму на інтерпретацію людиною ситуації міжособистісних взаємин в етичному і моральному аспектах. Психологічні ресурси особистості виведено чинником, що зумовлює характер розв'язання людиною життєвих ситуацій, змістом яких є морально-етична проблема. З метою з'ясування характеру зумовленості інтерпретації людиною ситуації міжособистісних взаємин її власними психологічними ресурсами застосовано прийом моделювального експерименту. Зокрема, досліджуванам – 120 осіб 17–56 років – було запропоновано ознайомитись з описом проблемної ситуації міжособистісних взаємин і проанжирувати персонажів цієї історії згідно з етичними міркуваннями. Емпірична гіпотеза полягала у припущенні, що особи з різним рівнем психологічної ресурсності вважатимуть етичними дії різних персонажів ситуації. За результатами моделювального експерименту встановлено, що особи з високим рівнем психологічної ресурсності відносно нетипової ситуації міжособистісної взаємодії здатні сформулювати саме етичний погляд, а не лише надати моральну оцінку реальності. Високий рівень сформованості ресурсу допомоги іншим і уміння вміщувати власні ресурси є предикторами такого етичного погляду особис-

тості, за якого вона інтерпретує дії інших, як спрямованих на доброту і підтримку. За особливостями психологічної ресурсності можна виокремити осіб із різним типом виявлення етичних поглядів, а саме: а) осіб, які, прагнучи успіху, не розкривають етичного погляду на життєву ситуацію; б) осіб, які окреслюють етичний погляд через ідентифікацію з найвпливовішою особою у цій ситуації; в) осіб, які визначають власний етичний погляд на життєву ситуацію шляхом знаходження гармонії у взаєминах.

Ключові слова: психологічні ресурси, психологічна ресурсність особистості, інтерпретація ситуації, тип вияву етичних поглядів, модельовальний експеримент.

Штепа Елена. Психологическая ресурсность как предиктор этических взглядов личности

АННОТАЦИЯ

Сформулировано проблему обусловленности характера взглядов человека на действия других его психологической ресурсностью, то есть способностью актуализировать свои психологические ресурсы. Теоретически охарактеризовано влияние культуры индивидуализма на интерпретацию личностью ситуации межличностных отношений в этическом и моральном аспектах. Психологические ресурсы представлено фактором, обуславливающим характер решения личностью жизненных ситуаций, содержанием которых является морально-этическая проблема. С целью прояснить характер обусловленности интерпретации личностью ситуации межличностных отношений ее психологическими ресурсами применен способ моделирующего эксперимента. Исследуемым – 120 человек 17–56 лет – было предложено ознакомиться с описанием проблемной ситуации межличностных отношений и проранжировать персонажей этой ситуации согласно с собственными этическими соображениями. Эмпирическая гипотеза состояла в предположении, что люди с разным уровнем психологической ресурсности будут считать этическими действия разных персонажей ситуации. На основании результатов моделирующего эксперимента установлено, что исследуемые с высоким уровнем психологической ресурсности относительно нетипичной ситуации межличностного взаимодействия способны сформулировать именно этический взгляд, а не только дать моральную оценку реальности. Высокий уровень сформированности ресурса помощи другим и умения вкладывать соб-

ственные ресурсы являются предикторами такого этического взгляда личности, при котором она интерпретирует действия других, как направленные на доброту и поддержку. На основании особенностей психологической ресурсности можно охарактеризовать исследуемых с разными типами этических взглядов, а именно: 1) исследуемые, которые, стремясь к успеху, не раскрывают своего этического взгляда на жизненную ситуацию; 2) исследуемые, которые проявляют свои этические взгляды относительно ситуации через идентификацию наиболее влиятельного человека в ней; 3) исследуемые, которые определяют свои этические взгляды на жизненную ситуацию через нахождение гармонии во взаимоотношениях.

Ключевые слова: *психологические ресурсы, психологическая ресурсность личности, интерпретация ситуации, тип проявления этических взглядов, моделирующий эксперимент.*